

УДК 368.64.2

ВЗАЄМОДІЯ «ВИКЛАДАЧ – СТУДЕНТ» (дані соціологічного опитування)

В.А. Жадько, П.О. Бідзіля

Запорізький державний медичний університет

Interaction of teacher and student (data of sociological research)

V. A. Zhadko, P. O. Bidzilya

Zaporizhzhya State Medical University

У статті наводяться дані соціологічного опитування студентів випускного курсу щодо виховного впливу на їх свідомість навчально-освітнього процесу, здійснюваного професорсько-викладацьким складом. Питання анкети зводились до виявлення властивого йому основного змісту, міри впливу на свідомість змісту навчальних дисциплін, кваліфікації викладачів, їх професійних та морально-етичних якостей, адміністративних органів та студентського самоврядування, знання ними своїх прав, визначених відповідними Законами України «Про студентське самоврядування» та «Про вищу освіту».

The article adduces the data of sociological questioning of students of the graduating course about the educational influence on their consciousness of the teaching process. The questions were intended to reveal the content, measure of influence of subjects, teacher's competence, their professional and moral qualities, administrative units and student self-governance, knowledge of their rights that are determined by the corresponding laws of Ukraine.

Вступ. Серед проблем, які ставить перед українським суспільством, як і людством загалом, сучасність, є проблема суттєвого підвищення якості і загальноосвітньої, і вищої освіти. Цього вимагає в першу чергу динамізм суспільних процесів, освоїти широту проблематики яких здатна адекватна їм динамічна, творчо-пошукова свідомість фахівців. Закон України «Про вищу освіту» дає такі можливості, якими, безумовно, варто скористатись. Включившись у систему світового та європейського розподілу праці, вітчизняному соціуму слід дбати також і про міжнародний престиж своїх випускників.

Новаторські шляхи підготовки високоякісних спеціалістів знаходимо в Ст.26 даного Закону, де йдеться про «провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями».

Виходячи з наведених позицій, нами було проведено соціологічне опитування студентів 6-го курсу. Деякі з отриманих результатів нами будуть висвітлені у даній статті.

Основна частина. Перше питання анкети «Як Ви розумієте виховний вплив на Вашу свідомість навчальних предметів (НП)?» включало наступні варіанти: а) зміст НП викликає в нас певний пізнавальний інтерес; б) це залежить від того, що таке «виховний вплив»; в) після засвоєння НП інтерес до нього починає визначати мотивацію нашої поведінки; г) навчальний процес відволікає від нерозумних дій; д) інтерес до НП викликає бажання більш поглибленого його вивчення; е) зацікавленість у НП викликає повагу до викладача, бажання спілкуватись із ним на додаткових консультативних заняттях.

Загалом результати наступні: «б» - 49, або 26,7%; «е» - 38, або 20,7%; «д» - 34, або 18,6%; «а» - 30, або 16,4%; «в» - 22, або 12%; «г» - 10, або 5,5%.

Якщо взяти дані по тому, які саме позиції зайняли **другі** місця, то тут також є підстави для роздумів. Наведемо їх по потокам: «в» - 56, або %; «д» - 52, або %; «а» - 42, або %; «е» - 35, або %; «б» - 22, або %; «г» - 18, або %.

Висновок може таким. Слід чітко визначитись з тим, який саме зміст вкладати у поняття «виховний зміст». Закон «Про вищу школу» чітко це визначає. У п.6 Статті 26 йдеться про «створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів». А ними є як представники професорського, а також допоміжного, складу, так і студенти. Щоб розвинути їх, потрібно реалізувати суб'єкт-суб'єктний метод навчання, в основі якого формування спільного пізнавального інтересу у зазначених учасників. Навряд чи лекція відповідає цій меті, адже це чітко виражена форма впливу викладача як суб'єкта на студента як об'єкта.

Друге питання, як ми й передбачали при розробці анкети, очікуючи саме таку ієрархію відповідей, якраз і мало визначити зміст виховного процесу. Варіанти наступні: а) знання норм поведінки людини в колективі, суспільстві; б) знання свого покликання; в) уміння подолати негативні прояви характеру; г) набуття навичок прогнозованої поведінки; д) розвиток здібностей різними способами впливу на людину.

Загалом, виходячи з кількості відповідей (201), результати наступні:

«а» - 114, або 58,7%; «в» - 29, або 15,0%; «д» - 23, або 11,8%; «г» - 16, або 8,2%; «б» - 12, або 6,2%.

Міркування над наведеними показниками наступні.

Перше. Знання норм поведінки людини в колективі, суспільстві, безумовно, важливе. Але це наштовхує на думку, що виховний процес розуміється студентами однобоко, адже вся історія пізнання, починаючи від Сократа, вирішує проблему: «Чому знання норм поведінки не підкріплюються адекватною їх змісту практичною поведінкою?».

Друге. Очевидно, що таке розуміння не тільки перейшло на студентів від школи, але й закріплювалось в університеті радянським способом мислення професорсько-викладацького складу впродовж всього періоду навчання, адже респонденти – студенти випускного курсу.

Третє. Насправді педагогічно-освітній теорії з давніх давен відомо, що виховний процес має органічно поєднувати «знання, уміння й навички». Тому хотілось би бачити рівномірний розподіл між пунктами, в яких вони якраз і містяться. Важливо, насамперед, **знати своє покликання, свої здібності**, і саме **їх розвивати**, формувати **навички** долати прояви афективної інстинктивної поведінки, **уміти** розпорядитись **ними**. Принцип сучасного інформаційно-технологічного суспільства не тільки й навіть не стільки в тому, що «від кожного за його здібностями і кожному за його потребами», а в тому, щоб створювались такі відносини, коли б «кожен мав можливість отримати простір для **розвитку своїх здібностей**», адже саме **в них** головна потреба. Закон «Про вищу освіту» якраз і

націлює колективи ВНЗ на такий розвиваючий їх – **пізнавально-дослідницькі здібності** – спосіб організації навчально-освітнього процесу.

Висновок. Оскільки, попри домінування суто теоретичного розуміння суті виховного процесу, все ж таки наступні місця належать тому, чому й мають належати, потрібно звернути увагу на необхідність вже з першого курсу визначати індивідуальні здібності студентів і відповідно до них організовувати навчально-освітній процес. Такі пропозиції нами подавались і раніше.

Якщо взяти **другі** місця, можемо виявити, чи насправді так песимістично виглядають висновки, зроблені на основі аналізу обраних перших місць.

Тут ситуація наступна: «в» - 77, або 45,3%; «д» - 26, або 15,3%; «г» - 24, або 14,1%; «б» - 24, або 14,1%; «а» - 19, або 11,2%.

Як безумовний позитивний момент слід відзначити, що домінування на першому місці (серед других) пункту «в» свідчить про суттєвий вплив отриманих знань на подолання негативних рис характеру, адже практичні лікарі зобов'язані демонструвати населенню здоровий спосіб життя. У цьому плані цікаво було б дослідити його значення для студентів перших курсів.

Загальний висновок: у свідомості студентів домінує уявлення про вищу освіту як засіб подолання негативних рис характеру. Бажано, щоб була кореляція показників із засобом, який дозволяє їх долати. А це розвиток здібностей, коли життя людини протікає як гармонія природного поклику **здібностей**, здатних перейти в приємне життя як водночас *моральне, розумне і справедливе*.

Трете питання анкети мало на меті перевірити також прадавню педагогічну аксіому відносно того, що «вихователь сам має бути вихованим».

Питання сформульоване таким чином: а) належним способом поведінки; б) чемністю і ввічливістю у спілкуванні зі студентами; в) достатньо високою загальноосвітньою ерудицією; г) готовністю до безкорисливої допомоги; д) всебічним освітньо-виховним потенціалом навчального предмету; е) очевидною невідкупною відданістю своїм предметам; є) єдністю внутрішнього душевного змісту зі своїм зовнішнім іміджем.

Сумарно ситуація виглядає наступним чином:

«б» - 72, або 36,9%; «а» - 40, або 20,5%; «в» - 33, або 16,9%; «д» - 26, або 13,3%; «г» - 21, або 10,7%; «є» - 20, або 10,2%; «е» - 9, або 4,5%.

Вражає той факт, що, як виявилось, суттєве значення для виховного впливу на студентів має ставлення викладачів до них як гідних поваги, як рівних у громадянському сенсі.

Результати наштовхують на очевидний висновок. А саме: все ж таки діє аксіома, що має свою тверду опору в глибинах народної свідомості – **«зустрічають за одягом, а проводжають за розумом»**. Звичайно, що народна свідомість досить консервативна, їй складно протистояти, тому й непотрібно. Адже базисом суспільства, надто традиційного, а наше суспільство є саме таким, є закон, згідно якого **громадська думка править світом**. Ось чому її потрібно вивчати. На наше переконання, варто регулярно використовувати максимум засновника соціології О. Конта: «Знати, щоб передбачити, передбачити, щоб уникнути». Що знати? – потреби й інтереси людини. Що передбачити? – Можливі помилки в усіх ланках управлінської діяльності. Чого уникнути? – Соціальних збурень. В нашому випадку – невдоволення студентами якості навчання.

Наступне питання поглиблювало попереднє, виявляючи ті якості, яких, на думку студентів, не вистачає викладачам для того, аби їх авторитет не викликав сумнівів. Зазначені в попередньому питанні якості з точки зору їх недостатності розподілились таким чином (в порядку важливості мати ці риси): - чемності і ввічливості у спілкуванні зі студентами; - готовності до безкорисливої допомоги; - належного способу поведінки.

Загальний висновок. Результати дослідження підтверджують необхідність «вихователям» бути вихованими та високо професійно освіченими. Очевидно, що студентів принижує погордливість, пихатість, чванливість, зверхність з боку достатньо помітної частини тих, хто має демонструвати приклад. Ясна річ, що студенти також далеко не ангели, але у взаємодії діалектичних протилежностей «викладач – студент» провідну позицію має займати перший. Крім того, варто проводити постійний соціологічний моніторинг якості такої взаємодії.

Жадько В. А. Взаємодія «викладач – студент» (дані соц. опитування) / В. А. Жадько, П. О., Бідзіля // Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти». 12-13 травня 2016 р., м. Тернопіль, 2016. – С. 27 – 29.